

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БАНДУРНОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Віта-Вікторія ЗАДОРЖНА

доктор мистецтв, старша викладачка кафедри бандури,
Національна музична академія України «Київська консерваторія», м. Київ
<https://orcid.org/0009-0005-8748-4822>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.52.1148>
vitazvm@gmail.com

Цитування:

Задорожна В.-В. Теоретико-методологічні засади дослідження бандурного мистецтва в Україні початку ХХІ століття. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2026. № 52. С. 261–267. <https://doi.org/10.35619/ucpmk.52.1148>

Розглядається актуальність теоретико-методологічних засад дослідження бандурного мистецтва в Україні початку ХХІ століття в контексті сучасних інноваційних методів-підходів з урахуванням новітніх тенденцій розвитку наукового мистецтвознавчого напрямку – бандурознавства. Враховано введення українськими вченими термінопонять «академічний» і «академізований», де підкреслено вплив академізації на зміст і функції сучасного бандурного мистецтва. Враховано особливості, що розрізняють автентичність народного інструменту та його сучасну модернізацію. Застосовано інтегративний, комплексний та українознавчий підхід у поєднанні з музикознавчим аналізом для висвітлення процесу академізації бандурного жанру і виконавського стилю; історичний, культурологічний та мистецтвознавчий підходи для аналізу процесів інтеграції лірницько-бандурного народного мистецтва в сучасну академічну культуру. Такий підхід дозволяє об'єктивно осмислити соціокультурні і мистецькі процеси, які сприяють синкретизації традиційного і академічного в сучасному теоретико-виконавському бандурознавстві. Здійснено аналіз бандурознавства як феномену українського музичного мистецтва в контексті сучасного наукового дискурсу з урахуванням перспектив розвитку цього напрямку. Визначено актуальність розробки і впровадження науково-термінологічного інструментарію бандурознавства як науки та навчальної дисципліни.

Ключові слова: бандурне мистецтво, академізація бандурного жанру, академізований, бандурознавство, національні традиції, еволюція кобзарства, методологічні підходи, термінопоняття.

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття характеризується новими напрямками розвитку бандурного мистецтва в Україні, обумовленими змінами іманентних ознак традиційного українського музичного інструментарію, жанрово-стильовими ознаками, інноваційними нормативами професійної освіти, а також сучасними формами виконавства (академічного та естрадного). Відповідно динаміка розвитку бандурного мистецтва в Україні на сучасному етапі потребує поглиблення теоретико-методологічних засад дослідження і впровадження у науково-педагогічну та виконавську діяльність.

В Україні історично сформувалися та діють бандурні школи: харківська, київська та львівська. Провідним навчальним закладом є Стрітівська вища педагогічна школа кобзарського мистецтва – єдиний спеціалізований навчальний заклад в Україні, заснована 1989 року в с. Стрітівка Кагарлицького р-ну Київської обл. за ініціативи заслуженого артиста України В. Литвина, письменників Б. Олійника і О. Бердника. Також діє Комунальний заклад Київської обласної ради «Стрітівський педагогічний фахових коледж кобзарського мистецтва», де студенти додатково опановують старосвітську бандуру, кобзу, ліру, займаються вокалом і грою на фортепіано, отримуючи кваліфікацію: «співак-бандурист», викладач бандури та співу, диригент ансамблю (капели) бандуристів» [1; 23–29, 10; 201–205].

Від часів Запорізької Січі та України-Гетьманщини збереглася в Україні традиція кобзарських цехів. Київський кобзарський цех відомий як спільнота українських науковців і дослідників, метою яких стало відродження і розвиток кобзарських традицій [5; 29–33, 15; 156–159]. Цех засновано наприкінці 1970-х років учнями і послідовниками бандуриста Георгія Ткаченка. За часів незалежності України до спільноти Кобзарського цеху долучилися науковці – український етномузиколог, доктор мистецтвознавства М. Хай та кандидати наук М. Товкайло, К. Черемський, які досліджують актуальні питання генези кобзарського мистецтва в Україні від найдавніших часів до сьогодення. Засновником Харківського кобзарського цеху є К. Черемський – учень і послідовник бандуристів Г. Ткаченка та М. Будника. Основою діяльності Харківського кобзарського цеху є теоретико-методологічні положення виконавської майстерності українського музикознавця, фольклориста та етнографа Ф. Колесси (1871–1947 рр.). Відкриття Львівського лірницько-кобзарського цеху відбулося 26 червня 2010 р. у приміщенні Львівської обласної філармонії. 3 нагоди заснування цеху виступили провідні лірники сучасної України: В. Кирилич, Т. Компаніченко,

Ю. Кондратенко, Я. Крисько, Стефан, Микола Товкайло, Назар Черкас, Ярема, які виконували історичні думи та пісні, козацькі псалми, запорозькі та лицарські пісні, канти, духовну та світську лірику. Крім того, братчик Київського кобзарського цеху Я. Крисько презентував у львівському «Етноклубі набутків» традиційно кобзарський репертуар XVII–XIX століть: балади, думи, канти і псалми. Загалом, елементи кобзарського цехового руху поширено в сучасній Україні у Волинській, Дніпропетровській, Запорізькій, Київській, Львівській, Рівненській, Херсонській, Харківській, Полтавській, Черкаській обл. Головна мета сучасного лірницько-кобзарського руху в Україні – збереженні, розвиток і поширення епічної музично-словесної традиції, збереження і передача сакральних традицій, прадавніх культурних кодів козаків-характерників і виконавської техніки бандурного мистецтва [4; 32–25, 20; 9–12]. Активну концертно-виконавську і наукову діяльність здійснює авторка цієї статті з метою поширення і розвитку бандурного мистецтва України в умовах сьогодення [11; 59-70].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Мистецтвознавчий аналіз історіографії за підходами щодо вивчення бандурного мистецтва дозволяє виділити такі напрями: *історико-культурологічний* (праці й розвідки В. Горленка, Б. Жеплинського, К. Квітки, П. Куліша, М. Лисенка, С. Людкевича, О. Малинки, О. Нирка, Г. Хоткевича, Д. Яворницького та ін.); *історико-етнографічний* (О. Ваврик, С. Грица, К. Квітка, П. Куліш, М. Лисенко, А. Омельченко, М. Підгорбунський, О. Русов, М. Сумцов, К. Черемський, Д. Яворницький та ін.); *історико-мистецтвознавчий* дисертаційні дослідження Н. Брояко, В. Дутчак, М. Євгенєвої, В.-В.Задорожної, В. Клапчук, Л. Мандзюк, В. Мішалова, Н. Чернецької та багатьох ін.); *органологічний* (А. Гуменюк, В. Кушпет, М. Лисенко, О. Фамінцин, Г. Хоткевич, Л. Черкаський та ін.), *навчально-методичний* (Н. Брояко, І. Дмитрук, В.-В. Задорожна, Л. Мандзюк, Н. Морозевич, З. Штокалко та ін.).

Окремий напрям у дослідженні бандурного мистецтва посідає спеціальна історична дисципліна – *біографістика та біографічні праці*, присвячені видатним кобзарям і бандуристам, становлять окремий напрямок. У наукових дисертаційних дослідженнях сучасних мистецтвознавців О. Бобечко, О. Ваврик, О. Васюти, І. Дмитрук, В. Дутчак, М. Євгенєвої, Б. Жеплинського, О. Кубік, Ф. Лаврова, І. Лісняк, В. Мішалова, І. Панасюка, Л. Пасічняк, Р. Польового, Т. Слюсаренко, Н. Супрун, М.Шудря та інших виокремлено актуальні питання персоналії бандурного мистецтва, виконавської майстерності та його професіоналізації, традицій кобзарських шкіл, історії виконавських шкіл гри на бандурі, репертуару, інтерпретації тощо. Актуально також висвітлено питання щодо музичного репертуару бандуристів у творчості сучасних українських композиторів (Дружга І., В.-В. Задорожна, Криворучко С. та ін.) [6; 87–92, 11; 60–67, 12; 19–21]. Радянський період висвітлено в працях М. Долгова, Ф. Лаврова, А. Омельченка, І. Немировича, Р. Польового, М. Щоголя та ін.

Дослідження регіональної музичної культури в Україні значно активізувалося за часів незалежності, де особливо виділено актуальність питання щодо історії та теорії бандурного мистецтва. Так., за період з 1991 року до сьогодення з проблематики музичного життя та музичної культури регіонів України захистили дисертації мистецтвознавці Т. Бурдейна-Публіка (Вінничина); Л. Ігнатова, П. Шиманський (Волинь); Т. Ляшенко (Чернігівщина); Л. Горенко, Г. Локощенко (Сумщина); А. Литвиненко (Полтавщина); М. Семенюк, Н. Супрун, М. Черепанін (Галичина), О. Миронова (м. Стрий, Стрийщина), М. Долгов, Я. Лисенко, Т. Медведнікова, В. Мітлицька, М. Підгорбунський, Т. Чернета, С. Щігова (Катеринославщина-Дніпропетровщина); І.Дмитрук, І. Дружга, В.-В. Задорожна, С. Криворучко, О. Олексієнко, А. Омельченко, Л. Пасічняк, І. Панасюк (Київщина); Т. Мартинюк (Північне Приазов'я); В. Мішалов, К. Черемський (Харківщина) та ін. У контексті музичного виконавства відповідного регіону в працях Г. Локощенка та А. Литвиненко порушуються питання щодо мистецтва кобзарів як невід'ємної складової регіональної культури України [2; 123–129, 3; 44–45]. Також особливої уваги заслуговує бандурне мистецтво української діаспори ХХ – початку ХХІ століть, комплексно проаналізоване у працях В. Євтуха, Г. Карась, В.Трощинського, Н. Чабаненко, К. Чернєвої та багатьох інших українських мистецтвознавців. А наприкінці 90-х років ХХ – початку ХХІ ст. окремо виділився напрям теоретичного і виконавського аспектів дослідження бандурного мистецтва як жанр перекладу – транскрипції (праці І. Дмитрук, Л. Мандзюк та ін.). Саме у дослідженнях цих мистецтвознавців визначено теоретичні засади художнього перекладення (транскрипції) музичних творів для бандури та практичні способи його здійснення, де головним критерієм є збереження оригінального авторського задуму в новій версії нотного тексту музичного твору [11; 62–65, 20; 10–13].

Враховуючи різновекторний науковий доробок бандурного мистецтва в Україні, особливості лірницько-бандурної традиції та перспективи подальшого розвитку, виникає потреба у системному вивченні та розробки основних положень бандурознавства як науки та навчальної дисципліни. Такий

підхід передбачає створення широкої панорами функціонування бандурного мистецтва, де віддзеркалилися загальнонаціональні риси ментальності українського народу та його історико-культурної ідентифікації. Запропонована модель уможливує створення цілісної і безперервної картини функціонування бандурного мистецтва від найдавніших часів до сьогодення.

Мета статті – висвітлення теоретико-методологічних засад дослідження бандурного мистецтва в Україні початку XXI століття в контексті сучасних інноваційних методів-підходів з урахуванням новітніх напрямків розвитку наукового мистецтвознавчого напрямку – бандурознавства.

Виклад основного матеріалу. Важливим внеском у розвиток бандурознавства як науки та навчальної дисципліни є теоретико-методологічна основа, яка є сукупністю фундаментальних принципів, методів і теоретичних концепцій (моделей, проєкцій), що визначають спосіб (модуль) пізнання, усвідомлення і реалізацію в дійсності. Саме наука і науковий підхід формують системність дослідження, ґрунтуючись на принципах об'єктивності, неперервності і спадкоємності, де пріоритетом постає критичний аналіз історичних фактів і трансформація явищ в образно-творчому процесі.

Пріоритетними напрямками теоретико-методологічних основ досліджень у галузі бандурного мистецтва є наступні: теорія побудови знання (як методологія вивчає структурність (драматургію музичного твору), принципи, методи і форми наукового пізнання); сукупність наукових методів (емпіричних – спостереження, творчий експеримент і теоретичних методів – аналіз і синтез, індукція і дедукція). Водночас, необхідно враховувати традиційні наукові принципи дослідження, а саме принцип наукової об'єктивності, системності, причинності, а також світоглядний аспект. У комплексі наукова методологія визначає не лише напрям дослідження, але й тематичний зміст і форму, відповідно до діючих наукових концепцій [7; 178–179, 13; 61–64].

Мистецтвознавчий напрям бандурознавства як науки і навчальної дисципліни обов'язково враховує історичну періодизацію розвитку лірницько-бандурного мистецтва в Україні. Ці питання частково висвітлено в різних концепціях українських дослідників XX – початку XXI ст., серед них: Н. Барсукова, С. Вишневська, В. Дутчак, В.-В. Задорожна, Я. Кузьмич, Т. Слюсаренко та багато ін. У дисертаційному дослідженні Клапчук В. «Бандурне мистецтво України середини XVIII – початку XXI ст.: соціокультурний вимір» виділяє чотири періоди розвитку бандурного мистецтва: становлення (XVI ст. – перша пол. XVIII ст.); розвиток (середина XVIII – початок XX ст.); занепад (1920–1940 рр.); відродження (друга пол. XX ст.) [1; 23–31, 18; 178–182]. Дослідник бандурного мистецтва Слобідського регіону України XX – початку XXI століття Т. Слюсаренко виділяє основні етапи наукових досліджень діяльності бандуристів і також умовно виділяє чотири історичні періоди: 1) XIX століття – період збирання відомостей про виконавців-кобзарів, бандуристів та їх творчість (запис дум і псалмів); 2) початок XX – 30-ті роки XX ст. – детальне вивчення мистецтва лірників, кобзарів, бандуристів – період започаткування і становлення професійного бандурного виконавства; 3) 50–80-ті роки XX ст. – дослідження традиційних виконавських особливостей кобзарського мистецтва, аналіз функціонування академічного бандурного виконавства в його різноманітних формах; 4) 90-ті роки XX – початок XXI ст. – період розквіту бандурного й кобзарського мистецтва (на професійному та аматорському рівнях). Всі ці дослідження здійснювалися на теоретичному та емпіричному рівнях [17; 190–195, 19; 144–146]. У дисертаційному дослідженні «Формування та розвиток бандурного мистецтва Тернопільщини» М. Євгенєва виділяє три історичні періоди становлення і розвитку бандурного мистецтва на теренах тогочасної України: 1) у Князівсько-дружинному та козацько-гетьманському середовищі (X–XVIII ст.); 2) Музичне просвітництво у церковно-релігійному середовищі (XVI–XIX ст.); 3) Навчально-освітні заклади і товариства XIX – першої пол. XX ст. Також дослідниця характеризує основні осередки бандурного мистецтва в Україні. Таким чином, питання періодизації бандурного мистецтва в Україні є особливо важливими для створення цілісної об'єктивної характеристики з урахуванням регіональних відмінностей і національних рис ідентичності [8; 123–126, 9; 213–219]. Хронотопна періодизація розвитку бандурного мистецтва за межами України визначено у науковому доробку В. Дутчак: перший період – від початку XX ст. до 20-х рр.; другий період – 20–30-ті рр. XX ст.; третій період – 40– 50-ті рр. XX ст.; четвертий період – 60–80-і рр. XX ст.; п'ятий період – кінець 80 – початок 90-х рр. XX ст. Усі ці історичні періоди охарактеризовано відповідно до поширення українських лірницько-бандурних осередків в різних країнах світу впродовж XX століття [7; 176–179].

Передусім, бандурознавство як наука, включає діяльність, спрямовану на здобуття нового науково об'єктивного знання, а також результати цієї діяльності, що є основою наукового розуміння історико-культурних і мистецьких процесів в Україні та у світі [4; 30–35, 14; 3–19]. Саме українознавчий метод-підхід є пріоритетним у цьому напрямі, що визначає Україну та українство як

світовий феномен [5; 31–36]. Особливої уваги потребує розробка наукового інструментарію в галузі сучасного бандурознавства, а питання становлення мистецтвознавчої термінології частково виокремлено у публікаціях Брояко Н., Дорофєєвої В., Задорожної В.-В. [1, 19–25; 11–12]. Передусім, авторами запропоновано аналіз термінопонять «академічний» та «академізований» у бандурному мистецтві, які у сучасному мистецтвознавстві синонімізовані. «Академічність» визначається усталеними канонами класичної музичної культури, натомість «академізація» відображає процесуальні аспекти модернізації українського народного мистецтва. При цьому соціокультурний контекст відіграє вирішальну роль у трансформації бандурного мистецтва; адже сучасна бандура є автохтонною, водночас набувши деяких академічних ознак і модифікована в т. зв. «академізовану» бандуру [11; 63–68, 12; 19–21].

Бандурознавство в контексті традиційної науки тлумачиться як сфера безперервного розвитку людської діяльності, головною функцією якої є вивчення і теоретико-методологічна систематизація (упорядкування) об'єктивних законів про розвиток бандурного мистецтва та його практичного застосування. В системі наукового знання бандурознавство визначається різними напрямками дисциплін: теорії та історії культури, мистецтвознавства, етнографії та фольклористики, музичної україністики. Тому розвиток науки безпосередньо залежить від якісних та кількісних показників наукової діяльності та від критерію її ефективності у вигляді отримання кінцевого результату наукового дослідження. В сучасному мистецтвознавстві існує чимало тлумачень терміну «наукове дослідження», а саме: як особливий вид людської діяльності, спрямований на здобуття нових знань з метою отримання практичних результатів, які набула людина протягом свого життя [14; 4–17, 16; 30–39]. Під мистецтвознавчим «науковим дослідженням» пропонують розуміти процес дослідження певного об'єкта, предмета або явища за допомогою наукових методів, який має на меті встановлення закономірностей генезису (виникнення, розвитку і трансформації) в інтересах раціонального використання у практичній діяльності творчої особистості. Також визначено наукове дослідження в системі мистецтвознавчої парадигми в якості цілеспрямованого пізнання, результатом якого постає система понять, законів і теорій [3; 45–47]. Можливо виділити ознаки загального характеру, притаманні науковим дослідженням із бандурознавства, спрямовані на досягнення конкретної мети; актуальність, унікальність та новизну; застосування креативних ідей та підходів; логічна обґрунтованість, доказовість запропонованих теорій та гіпотез; а також спрямованість теоретичних здобутків на практичну реалізацію; впорядкованість та системність процесу наукового дослідження.

Розробка наукового дослідження в галузі бандурознавства – це чіткий, систематизований процес, логічно структурований на декілька послідовних етапів, які формуються на основі Програми дослідження. Саме програма забезпечує змістовно-сміслову цінність наукового дослідження та визначає головні напрямки й аспекти, специфіку дослідження; окреслює його проблематику, мету, завдання, методи, форми і способи використання очікуваних результатів на практиці, а також регламентує всі процеси, етапи підготовки, організації та проведення конкретного дослідження. Так, етапами наукового дослідження з бандурознавства є наступні: 1) *Підготовчий етап* (забезпечує накопичення обсягу знань, досвіду та інформації з метою формотворення ідеї, обрання теми дослідження на основі емпіричних здобутків мистецтвознавця); 2) *Програмно-організаційний етап* (обґрунтування актуальності та новизни дослідження, визначення мети і завдань, об'єкту і предмету дослідження, практичне значення очікуваних результатів); 3) *Методологічний етап* (визначає методологічні основи дослідження, підбір методів, підходів, засобів і способів пізнання, на яких буде ґрунтуватись наукове дослідження); 4) *Процедурний етап* (проведення теоретичних та експериментальних досліджень, аналіз і оформлення результатів, висновків); 5) *Апробаційно-інтерпретаційний етап* (апробація отриманих результатів та їх впровадження у практику бандуриста-педагога, бандуриста-виконавця, бандуриста-аранжувальника, бандуриста-імпресарію, бандуриста-артменеджера, художнього керівника ансамблю бандуристів, капели, оркестру). Необхідно підкреслити, що від правильно обраної методології залежить досягнення мети, завдань дослідження, визначення і вирішення окресленої проблематики, отримання бажаних результатів.

Методологія мистецтвознавства як науки ґрунтується на системі принципів, підходів та методів, що використовуються для вивчення, аналізу та інтерпретації творів музичного мистецтва та художніх процесів. Вона об'єднує філософсько-теоретичні і культурологічні засади з конкретними прийомами дослідження, дозволяючи об'єктивно систематизувати і структурувати знання про бандурне мистецтво. Відповідно основні складники мистецтвознавчої науки в галузі бандурознавства визначають «рівні методології»: фундаментальний рівень – філософський як загальнонауковий, культурологічний, а також прикладний рівень (галузевий) – методологію конкретної науки (мистецтвознавства) і методологію конкретного дослідження.

Враховуючи висновки науковців про багаторівневу концепцію методології, пропонуємо виділити наступні її рівні: *філософський рівень* – як найвищий рівень методологічного знання і включає увесь категоріальний лад науки та всі сфери наукового пізнання; *загально-науковий рівень* – охоплює теоретичні концепції та положення, які є універсальними для наукових дисциплін; *спеціально-науковий (конкретно-науковий) рівень* – як система методів, принципів і підходів, що використовуються в конкретній галузі знань або навчальній дисципліні (бандуризнавства), тому складає її сутнісну змістовну основу. Наступною складовою методологічної основи дослідження виступають принципи, а саме: *принцип буття* (як основа дійсності) і *принцип пізнання* (основа розуміння, вивчення і пізнання цієї дійсності) [4; 112–119, 12; 19–22]. До класичних принципів пізнання належать такі: *принцип об'єктивності, раціоналізму, монізму, детермінізму, історизму, системності*. Сучасні принципи включають наступні: *принцип ірраціоналізму, плюралізму, інтерсуб'єктивності, додатковості, міждисциплінарності і трансдисциплінарності*. Перелік вищеперахованих принципів є неповним і вичерпним, адже розвиток сучасної науки прискорено набирає обертів.

Важливою категорією методології мистецтвознавчих наукових досліджень в царині бандуризнавства є *підхід*, що визначає загальну спрямованість дослідження і обумовлено певною *концептуальною ідеєю*. У порівнянні з принципами і методами, підхід займає найвищий пріоритетний рівень у методологічній ієрархії, оскільки його канони визначають належний набір методів та принципів наукового дослідження. Тобто, підхід слугує засобом залучення до методологічного інструментарію наукових і світоглядно-філософських ідей, які надають можливість розкрити багатогранність об'єкту дослідження.

Початок ХХІ століття характеризується переходом до нового, постнекласичного типу наукової раціональності з ознаками розквіту методологічного плюралізму, який виступає одним з найважливіших чинників розвитку наукового знання і варіативності нових підходів. Основні підходи сучасної (посткласичної) мистецтвознавчої методології включають такі: синергетичний, антропологічний, аксіологічний, акмеологічний, герменевтичний, компаративний та інші підходи.

Висновки. Сучасна мистецтвознавча наука – багатовимірний та соціокультурний феномен, що характеризується інноваційними методами-підходами дослідження, де бандуризнавство посідає одне з актуальних напрямів і динамічно розвивається. Провідним інструментом мистецтвознавчої науки початку ХХІ ст., засобом її генези і прогресії, розумінням законів функціонування світових і національних мистецьких процесів виступають наукові дослідження. Необхідно зазначити, що мистецтвознавчі дослідження в добу постнекласичної парадигми науки відрізняються від тих, що здійснювались у класичний і некласичний періоди наукової раціональності. Першочергово, відмінність полягає у ступені складності й доступності їх реалізації, оскільки наявність попередніх досліджень, потужний масив джерелознавчої бази та новітні технології значно прискорюють процес сучасних наукових досліджень. Особливо посилюють якість наукових досліджень міждисциплінарні та трансдисциплінарні методи, які об'єктивно розкривають теоретико-методологічні основи бандуризнавства як науки та навчальної дисципліни. Такий мистецтвознавчий підхід характеризується в контексті соціокультурного виміру та визначення лірницько-бандурного мистецтва як унікального та самобутнього мистецтва української музичної культури. *Перспективою подальших досліджень* може стати аналіз еволюції (трансформації) світоглядних концепцій лірників і бандуристів у сучасних авторських творах, зокрема періоду російсько-української війни.

Список використаної літератури

1. Брояко Н., Дорофєєва В. Становлення термінології сучасного бандуризнавства *Вісник Київ. нац. ун-ту культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*. 2025. Вип. 1, Т. 8. С. 19–35.
2. Брояко Н., Дорофєєва В., Овчаренко С. Кобзарство в сучасних наукових студіях: від народної традиції до модерної трансформації жанру. *Серія: Мистецтвознавство. Вісник Київ. нац. ун-ту культури і мистецтв*, 2025. Вип. 53. С. 122–133.
3. Брояко Н. Бандурне виконавство у сучасних субкультурах України. *Наук. зап. Тернопіль. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, 2017. № 1 (Вип. 36). С. 43–47.
4. Брояко Н. Теорія і практика бандурного виконавства : навч. посіб. Київ : Вид-во Ліра-К, 2017. 167 с.
5. Горенко Л. І. Традиції кобзарського мистецтва та Глухівська музична школа. *Бандурне мистецтво ХХІ століття: тенденції та перспективи розвитку* : Зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 12–13 жовт. 2006 р. Київ : ДАККІМ, 2006. С. 29–36.
6. Дружга І., Криворучко С. Ретроспектива академічного бандуриництва в Київській школі народно-інструментального мистецтва. *Мистецтвознавство України*. 2025. № 25. С. 87–94.
7. Дутчак В. Бандурне мистецтво в системі музичної культури української діаспори ХХ – початку ХХІ ст. *Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*, 2017. Вип. 23. С. 175–180.

8. Євгенєва М. В. Традиції кобзарсько-лірницького виконавства в Південній Волині у XX столітті. *Наук. зап. Тернопіль. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія : Мистецтвознавство*. Тернопіль, 2007. Вип. 1 (18). С. 122–128.
9. Євгенєва М. В. Творча діяльність студентів-бандуристів ТНПУ імені В. Гнатюка. *Мистецька освіта як чинник людиностановлення* : зб. мат. Третьої Всеукр. наук.-практ. конф. / ред.-упор. Б. Водяний, З. Стельмашук. Тернопіль, 2013. С. 200–220.
10. Єсіпок В., Брояко Н. Кобзарство радянської України у персоналіях. *Вісник Київ. нац. ун-ту культури і мистецтв. Серія : Музичне мистецтво*. 2024. Вип. 2, Т. 7. С. 201–208.
11. Задорожна В.-В. Культурологічний аспект сучасного академічного бандурного виконавства (на прикладі творчої діяльності Людмили Федорової-Коханської). *Часопис Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського*. 2023. № 4 (61). С. 59–70.
12. Задорожна В.-В. Неоімпресіоністські риси інструментального циклу для бандури соло «Другий зошит подорожей» Людмили Федорової-Коханської. *Наук. зб. Львів. нац. муз. акад. ім. М. В. Лисенка*. 2024. Вип. 51. С. 18–22.
13. Матковський О. Образ кобзаря в українській культурі. Київ : Кобзарсько-лірична епічна традиція, 2019. С. 60–65.
14. Мішалов В. Гнат Хоткевич і його праця «Бандура та її можливості». *Гнат Хоткевич. Бандура та її можливості*. Харків : Вид-во «Глас», 2007. С. 3–21.
15. Мішалов В. Ю. Харківська бандура. *Культурологічно-мистецькі аспекти тенези і розвитку виконавства на українському народному інструменті*. (Серія Слобожанський світ). Харків-Торонто, 2013. 368 с.
16. Петринка Х. Сучасне бандурне мистецтво як уособлення культурного коду українців. *Наук. зб. Львів. нац. муз. акад. ім. М. В. Лисенка*. 2023. Вип. 49. С. 28–40.
17. Слюсаренко Т. О. Бандурне мистецтво в українському культурному просторі (на прикладі бандурного виконавства Слобідського регіону ХХ – початку ХХІ ст.) : монографія. Харків : Право, 2018. 224 с.
18. Чернета Т. О. Бандурне мистецтво Дніпропетровщини: від аматорства до академізму : монографія. Київ : НАКККіМ, 2017. 256 с.
19. Чернецька Н. Г. Бандурне мистецтво Волині: від аматорства до професіоналізму. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку* : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 21. Т. 1 / упоряд. В. Г. Виткалов; редкол. : А. Г. Баканурський, С. В. Виткалов, О. М. Гончарова та ін. ; наук.-бібліогр. ред. наук. бібліотеки РДГУ. Рівне : РДГУ, 2015. С. 144–150.
20. Шульгіна В.Д. Бандурне мистецтво у просторі музичної культури ХХ століття (Україна – США). *Бандурне мистецтво ХХІ століття : тенденції та перспективи розвитку* : Зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 12–13 жовт. 2006 р. Київ : ДАКККіМ, 2006. С. 8–13.

References

1. Broiako N., Dorofieieva V. Stanovlennia terminolohii suchasnoho banduroznavstva *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv*. Serii: Muzychne mystetstvo. 2025. Vyp. 1. T. 8. S. 19–35.
2. Broiako N., Dorofieieva V., Ovcharenko S. Kobzarstvo v suchasnykh naukovykh studiiakh: vid narodnoi tradytsii do modernoi transformatsii zhanru. Serii: Mystetstvovnavstvo. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv*, 2025. Vyp. 53. S. 122–133.
3. Broiako N. Bandurne vykonavstvo u suchasnykh subkulturakh Ukrainy. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. Hnatiuka. Serii: Mystetstvovnavstvo*, 2017. № 1 (Vyp. 36). S. 43–47.
4. Broiako N.B. Teoriia i praktyka bandurnoho vykonavstva : navch. posibnyk. Kyiv : Vydavnytstvo Lira-K, 2017. 167 s.
5. Horenko L. I. Tradytsii kobzarskoho mystetstva ta Hlukhivska muzychna shkola. Bandurne mystetstvo KhKhI stolittia: tendentsii ta perspektyvy rozvytku : Zb. materialiv II Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf., Kyiv, 12–13 zhovtnia 2006 r. Kyiv : DAKKKiM, 2006. S. 29–36.
6. Druzha I., Kryvoruchko S. Retrospektyva akademichnoho bandurnytstva v Kyivskii shkoli narodno-instrumentalnoho mystetstva. *Mystetstvovnavstvo Ukrainy*. 2025. № 25. S. 87–94.
7. Dutchak V. Bandurne mystetstvo v systemi muzychnoi kultury ukrainskoi diaspory XX – pochatku XXI st. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Serii «Istorychni nauky», 2017. Vyp. 23, S. 175–180.
8. Yevhenieva M. V. Tradytsii kobzarsko-lirnytskoho vykonavstva v Pivdennii Volyni u KhKh stolitti. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. Hnatiuka. Serii : Mystetstvovnavstvo*. Ternopil. Vyp. 1 (18). 2007. S. 122–128.
9. Yevhenieva M. V. Tvorcha diialnist studentiv-bandurystiv TNPU imeni V. Hnatiuka. *Mystetska osvita yak chynnyk liudynostanovlennia* : zb. mat. Tretoi Vseukrainskoi nauk.-prakt. konferentsii / red.-upor. B. Vodiani, Z. Stelmashchuk. Ternopil, 2013. S. 200–220.
10. Yesypok V., Broiako N. Kobzarstvo radianskoi Ukrainy u personaliiakh. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv*. Serii : Muzychne mystetstvo. 2024. Vyp. 2. T. 7. S. 201–208.
11. Zadorozhna V.-V. Kulturolohichniy aspekt suchasnoho akademichnoho bandurnoho vykonavstva (na prykladi tvorchoi diialnosti Liudmyly Fedorovoi-Kokhanskoii). *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P.I. Chaikovskoho*. 2023. № 4 (61). S. 59–70.

12. Zadorozhna V.-V. Neoimpresionistski rysy instrumentalnoho tsykladu dlia bandury solo «Druhyi zoshyt podorozhei» Liudmyly Fedorovoi-Kokhanskoi. *Naukovi zbirky Lvivskoi natsionalnoi muzychnoi akademii imeni S. V. Lysenka*. 2024. Vyp. 51. S. 18–22.

13. Matkovskiy O. *Obraz kobzaria v ukrainskii kulturi*. Kyiv : Kobzarsko-lirychna epichna tradytsiia, 2019. S. 60–65.

14. Mishalov V. Hnat Khotkevych i yoho pratsia «Bandura ta yii mozhlyvosti». U kn. : Hnat Khotkevych. *Bandura ta yii mozhlyvosti*. Kharkiv : V-vo Hlas, 2007. S. 3–21.

15. Mishalov V. Yu. Kharkivska bandura. *Kulturolohichno-mystetski aspekty genezy i rozvytku vykonavstva na ukrainskomu narodnomu instrumenti. (Serii Slobozhanskyi svit)*. Kharkiv-Toronto, 2013. 368 s.

16. Petrynka Kh. Suchasne bandurne mystetstvo yak uosoblennia kulturnoho kodu ukrainsiv. *Naukovi zbirky Lvivskoi natsionalnoi muzychnoi akademii imeni M. V. Lysenka*. 2023. Vyp. 49. S. 28–40.

17. Sliusarenko T. O. Bandurne mystetstvo v ukrainskomu kulturnomu prostori (na prykladi bandurnoho vykonavstva Slobidskoho rehionu KhKh – pochatku KhKhI st.) : monohrafiia. Kharkiv : Pravo, 2018. 224 s.

18. Cherneta T. O. Bandurne mystetstvo Dnipropetrovshchyny: vid amatorstva do akademizmu : monohrafiia. Kyiv : NAKKKiM, 2017. 256 s.

19. Chernetska N. H. Bandurne mystetstvo Volyni: vid amatorstva do profesionalizmu. *Ukrainska kultura : mynule, suchasne, shliakhy rozvytku : zb. nauk. prats : nauk. zap. Rivnen. derzh. humanit. un-tu*. Vyp. 21. T. 1 / uporiad. V. H. Vytkaiov; redkol. : A. H. Bakanurskyi, S. V. Vytkaiov, O. M. Honcharova ta in. ; nauk.-bibliohr. redahuvannia naukovoii biblioteky RDHU. Rivne : RDHU, 2015. S. 144–150.

20. Shulhina V.D. Bandurne mystetstvo u prostori muzychnoi kultury KhKh stolittia (Ukraina – SShA). Bandurne mystetstvo KhKhI stolittia : tendentsii ta perspektyvy rozvytku : Zb. materialiv II Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf., Kyiv, 12–13 zhovtnia 2006 r. Kyiv : DAKKKiM, 2006. S. 8–13.

UDC 76.655+761

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF RESEARCHING BANDURA ART IN UKRAINE AT THE BEGINNING OF THE 21 ST CENTURY

Vita-Viktoria ZADOROJNA – Doctor of Arts, Senior Lecturer, Bandura Department,
National Academy of Music of Ukraine, Kyiv

The main goal of the study is to analyze kobzarism as a unique phenomenon of Ukrainian musical art in the context of modern scientific discourse, to highlight the theoretical and methodological foundations of the study of kobzarism in the system of art history.

Research methodology. A comprehensive approach was applied, which combines musicological and organological analysis to identify the process of academization of the bandura genre; linguistic and terminological analysis to clarify terminological definitions; historical and comparative approaches to analyze the processes of integration of folk art into academic culture. This approach allows not only to identify the existing terminological contradictions of modern scientific discourse, but most importantly – to define bandura studies in the system of art history as a science and an academic discipline. *Results.* The introduction of the terms «academic» and «academized» by Ukrainian scientists was taken into account, which emphasized the influence of academization on the content and functions of modern bandura art. Also taken into account are the features that distinguish the authenticity of the folk instrument and its modern modernization. An integrative, comprehensive and Ukrainian-scientific approach is applied in combination with musicological analysis to highlight the process of academization of the bandura genre and performance style; historical, culturological and art-historical approaches to analyze the processes of integration of lyre-bandura folk art into modern academic culture. This approach allows us to objectively comprehend the socio-cultural and artistic processes that contribute to the syncretization of the traditional and academic in modern theoretical and performing bandura studies. An analysis of bandura studies as a phenomenon of Ukrainian musical art in the context of modern scientific discourse is carried out, taking into account the prospects for the development of this direction. *Novelty.* New directions of research and development of bandura studies in the direction of the development and dissemination of scientific and conceptual tools are characterized. *The practical significance.* The results and conclusions of the scientific research are the basis for creating educational work programs in the professional discipline «Bandura Studies» as a scientific and educational discipline.

Key words: bandura art, academization of the bandura genre, academized, bandura studies, national traditions, evolution of kobzarism, methodological approaches, terminology.

Стаття отримана 11.02.2026
Стаття прийнята 21.03.2026
Стаття опублікована 28.05.2026